

УДК 347.73

DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v2i3\(28\).356](https://doi.org/10.32837/pyuv.v2i3(28).356)**В. В. Дудченко***аспірант кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічного права
Сумського державного університету*

ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Правове регулювання діяльності виконавчої влади України здійснюється на основі відповідних принципів. Ці принципи являють собою дієвий інструмент формування нормативних актів адміністративного напрямку.

У тлумачному словнику поняття «принцип» трактується як основне, вихідне положення будь-якої теорії, науки; переконання, погляд на речі; основна особливість у будь-якому пристрої [1, с. 433].

Визначенню системності та класифікації принципів адміністративного права приділяли увагу такі відомі науковці, як В.Б. Авер'янов, А.М. Колодій, О.М. Бандурка, М.М. Тищенко, Д.М. Бахрах.

У гносеологічному розумінні правові принципи є ідеями і положеннями, які, з одного боку, відображають панівні погляди з питань права, що характерні для даної історичної епохи, а з іншого – формулюють певні вимоги, виражені в узагальненій формі й адресовані учасникам правових відносин [2, с. 27].

До складу принципів можливо віднести лише ті основні положення або ідеї, що характеризують найбільш важливі сторони правової діяльності та визначають її суть, спрямованість та характерні особливості.

Взаємодія владних структур у питаннях запобігання правопорушенням серед неповнолітніх також заснована на відповідних принципах. Діяльність органів місцевого самоврядування базується на таких принципах: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених законами; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами органів влади та їх посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування (ст. 6 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»). Діяльність місцевих державних адміністрацій на підставі статті 3 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» базується на таких принципах: відповідальності перед людиною і державою за свою діяльність; верховенства права; законності; пріоритетності прав людини; гласності;

поєднання державних і місцевих інтересів. Національна поліція здійснює свою діяльність відповідно до принципів, що визначені у другому розділі Закону України «Про Національну поліцію».

О.М. Музирчук вважає, що взаємодія органів внутрішніх справ та громадськості засновується на загальних та спеціальних принципах. До загальних принципів науковець відносить принципи науковості, правової упорядкованості, законності, гласності, плановості. Спеціальні принципи за своєю природою є похідними від принципів першої групи та від загальних принципів управління. До спеціальних належать такі принципи: спільності інтересів, безперервності, скоординованості дій, паритетності, спеціалізації, взаємодопомоги, пропорційної відповідальності за наслідки взаємодії [4, с. 155].

Взаємодія органів місцевого самоврядування, державних органів та ювенальної превенції у сфері запобігання злочинності серед неповнолітніх базується на принципах верховенства права, законності, єдності цілей та завдань, науковості, гласності та інформованості, демократизму, рівноправності, плановості, системності, взаємної відповідальності, безперервності.

Принцип верховенства права – це принцип, що розповсюджується на всі сфери державного управління та передбачає всебічний захист прав людини. У контексті нашого дослідження принцип верховенства права розглядається в тому сенсі, що взаємодія органів влади й місцевого самоврядування повинна бути спрямована на захист прав, свобод, особистої безпеки дітей та забезпечення їх соціальними стандартами.

Принцип законності (детальна правова регламентація діяльності) передбачає всебічне й повне дотримання законодавства України як під час прийняття рішень, так і в процесі роботи. Взаємовідносини між органами місцевого самоврядування та державними органами влади мають досить надійне правове підґрунтя.

Чинним законодавством визначений механізм взаємозв'язків владних структур. Цей зв'язок регламентований такими правовими актами, як Конституція України, закони України «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самовря-

дування в Україні», Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, Закон «Про Національну Поліцію». У пункті 4 Загальних положень Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України зазначено, що підрозділи ювенальної превенції під час здійснення своїх повноважень взаємодіють з органами і підрозділами поліції, органами державної влади, міжнародними і громадськими організаціями, органами місцевого самоврядування та об'єднаними територіальними громадами відповідно до законодавства України. Крім того, статтею 88 Закону України «Про Національну поліцію» визначений характер взаємодії між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування. Пунктом 5 ст. 35 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» передбачено, що для здійснення спільних програм місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть укладати договори, створювати спільні органи та організації.

Принцип єдності цілей та завдань проявляється в узгодженості дій під час планування та проведення спільних заходів, прийняття спільних рішень. Робота владних органів у сфері запобігання правопорушень серед неповнолітніх передбачає єдині цілі та завдання, що спрямовані на зменшення противоправних вчинків у дитячому середовищі. Наявність спільної мети, загальна спрямованість, а також узгодженість дій та оперативність у прийнятті рішень значно підвищують результативність роботи.

Ю.С. Назар вважає, що метою взаємодії є досягнення між правоохоронними органами і органами місцевого самоврядування оптимального рівня організаційних зв'язків, що дозволить більш ефективно здійснювати нейтралізацію, блокування та усунення причин і умов правопорушень [4, с. 2].

Принцип науковості передбачає розкриття причино-наслідкових зв'язків явищ, процесів, подій, включення в засоби навчання науково перевірених знань, які відповідають сучасному рівню розвитку науки [5, с. 13]. А.І. Бортенев вважає, що в юридичній літературі наукова обґрунтованість належить до найбільш істотних рис (ознак) правової політики.

У нашому науковому дослідженні цей принцип полягає, по-перше, у розробці науково обґрунтованої стратегії, прогнозуванні соціальних наслідків та кінцевого результату роботи, по-друге, у тому, що необхідно враховувати різнопланові наукові розробки та дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців з метою виявлення природи, причин виникнення противоправних вчинків у дитячому середовищі та грамотного їх попередження. Науковий підхід є нагальною потребою, що впливає з об'єктивних передумов розвитку

суспільства, принципової мети щодо забезпечення прогресу в усіх сферах життя [6, с. 11].

Принцип гласності та інформованості полягає у загальнодоступності діяльності, тобто у постійному та своєчасному інформуванні всіх верств населення про діяльність владних органів щодо запобігання правопорушенням серед неповнолітніх. Це може проявлятися через засоби масової інформації, проведення брифінгів та круглих столів з представниками громадськості.

Принцип демократизму проявляється у можливості прийняття важливих рішень у дискусійному форматі із залученням профільних державних та недержавних структур. Ще один із шляхів прояву демократизму – це запрошення представників громадських організацій до обговорення важливих проєктів, що тісно пов'язує цей принцип з принципом гласності.

Принцип рівноправності передбачає рівні адміністративні, правові, фінансово-економічні можливості під час прийняття рішень.

Органи виконавчої влади здійснюють виконавчу і розпорядчу функції держави. Органи місцевого самоврядування виконують виконавчу та розпорядчу (на локальному рівні) функції, а також повноваження місцевого самоврядування. Між системами існує розмежування повноважень, проте функціонально вони є практично однорідними, оскільки вирішують однакові питання на різних рівнях.

Законодавством передбачається поняття «делеговані повноваження», тобто повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад.

У контексті взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування питання фінансування є дуже неоднозначним та складним. Фінансування органів внутрішніх справ, зокрема і структури ювенальної превенції, здійснюється згідно із державними та відомчими нормативно-правовими актами. Статтею 105 Закону України «Про Національну поліцію» передбачається, що фінансування і матеріально-технічне забезпечення поліції здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, не заборонених законом. Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад надають безоплатно органам і підрозділам поліції службові приміщення, обладнані меблями і засобами зв'язку, транспорт та інші матеріально-технічні засоби. Комунальні та приватні підприємства можуть виділяти органам та підрозділам поліції кошти, транспорт та інші матеріально-технічні засоби, необхідні для виконання повноважень поліції.

Кошти на фінансування органів державної влади передбачаються у Державному бюджеті України, а додаткові кошти з місцевих бюджетів можуть бути отримані лише для виконання делегованих законами України повноважень органів місцевого самоврядування. Відповідно до статті 44 Закону України «Про місцеве самоврядування» районні та області ради делегують місцевим державним адміністраціям підготовку і внесення на розгляд ради проєктів програм соціально-економічного та культурного розвитку районів і областей. За рішенням сесії рад щодо виділення коштів на відповідні програми регіонального розвитку у структурних підрозділах обласних державних адміністрацій, що будуть визначені розпорядниками цих коштів, відкриваються спеціальні рахунки.

Також згідно із ст. 67 вищезазначеного Закону держава фінансує у повному обсязі здійснення органами місцевого самоврядування повноважень органів виконавчої влади. Кошти, необхідні для здійснення органами місцевого самоврядування цих повноважень, щороку передбачаються в Законі України «Про Державний бюджет України».

Проте фінансування здійснюється не лише за рахунок державних коштів. Бюджет місцевого самоврядування – це план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування, тобто місцевий бюджет є самостійним та не включається до Державного бюджету України.

З одного боку, заходи, що запроваджуються у форматі взаємодії владних органів, доречно віднести до програми соціально-економічного розвитку регіону. З огляду на це їх фінансування необхідно проводити за рахунок регіональних бюджетів. Проте, з іншого боку, профілактичну роботу серед неповнолітніх можливо віднести до делегованих повноважень, що призводять до додаткових видатків органів місцевого самоврядування, а відповідно до ст. 67 Закону України «Про місцеве самоврядування» такі витрати, що виникли внаслідок рішень органів державної влади і попередньо не забезпечені відповідними фінансовими ресурсами, компенсуються державою. На законодавчому рівні фактично не встановлений порядок фінансування профілактичної діяльності, що, на нашу думку, є значним недоліком.

Принцип плановості дозволяє враховувати велику кількість обставин, що можуть виникнути в процесі взаємодії, за рахунок розробки чітких програм узгоджених дій та можливості прогнозування зміни оперативної обстановки.

Принцип системності означає, що суб'єкти взаємодії повинні виступати як взаємопов'язані елементи, наділені своїм місцем та роллю у ході здійснення заходів, а їх дії, що об'єднані однією

цільовою програмою, повинні спрямовуватися на досягання єдиної мети.

Принцип взаємної відповідальності передбачає встановлення для всіх представників взаємодії загальної відповідальності за прийняті рішення та отриманий результат.

Принцип безперервності означає, що процес взаємодії владних структур повинен запроваджуватися на постійній основі як погодження дій, так і виконання затверджених заходів.

Визначений нами перелік принципів не є вичерпним, проте погляду досягнення максимально значущого результату вони є найбільш важливими. Звичайно, проводити поділ принципів на основні та другорядні, більш або менш значущі не доречно, проте відзначити принципи, що дають найбільшу ефективність та щодня використовуються, вважаємо за доцільне.

Література

1. Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 519.
2. Дуженко С.А. Проведення у справах про порушення митних правил : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 206 с.
3. Музирчук О.М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. С. 150–154.
4. Назар Ю.С. Взаємодія територіальних органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Львів, 2007.
5. Чайка В.М. Основи дидактики : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2011. С. 238.
6. Винограй Э.Г. Основы общей теории систем : учебник. Новосибирск : НИП, 1993. С. 32.

Анотація

Дудченко В. В. Принципи взаємодії органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та ювенальної превенції у сфері запобігання правопорушенням серед неповнолітніх. – Стаття.

Правове регулювання діяльності владних органів здійснюється на основі відповідних правових принципів. Вони становлять основу системи законодавства, є фундаментальним початком права та створюють основу для правового розвитку як відповідних сфер, так і держави взагалі. Нормативність принципів проявляється в тому, що вони або закріплені в нормативно-правових актах, або є орієнтиром для удосконалення правової системи та нормативної основи шляхом їх внесення. Взаємодія органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та ювенальної превенції у сфері запобігання правопорушенням серед неповнолітніх – це управлінська взаємодія, яка здійснюється відповідно до певних правових принципів. Вони визначають вихідні положення та теоретичні ідеї, що віддзеркалюють об'єктивні закономірності діяльності органів

влади та становлять основу їх діяльності. Принципи є взаємопов'язаними, мають відповідну системність та є універсальними. Їх універсальність проявляється в їх єдності та наявності загальних основ ідейного, смислового змісту права. Система принципів права є певним єдиним об'єктом, складові частини якого взаємозалежать один від одного, при цьому кожен з принципів взаємодіє з іншими та має свої особливості та характеристики. У статті розкрито поняття «принципи», основні їх характеристики. Також у статті запропонований основний їх перелік, який не є вичерпним, проте погляду досягнення максимально значущого результату вони є найбільш важливими. Це принципи верховенства права, законності, єдності цілей та завдань, науковості, гласності та інформованості, демократизму, рівноправності, плановості, системності, взаємної відповідальності, безперервності. Звичайно, проводити поділ принципів на основні та другорядні, більш або менш значущі недоречно, проте відзначити принципи, що дають найбільшу ефективність та щодня використовуються, вважаємо за доцільне. З огляду на специфіку та характерні особливості правових принципів владні органи можуть побудувати роботу так, що її результативність буде максимальною, а кількість злочинів, що скоюють неповнолітні, зменшиться.

Ключові слова: верховенство права, наукова категорія, нормативні акти, адміністративний напрям.

Summary

Dudchenko V. V. Principles of interaction between executive authorities, local self-government and juvenile prevention in the field of juvenile delinquency prevention. – Article.

The legal regulation of the activity of the authorities is carried out on the basis of the relevant legal principles. They form the basis of the system of legislation, are the

“fundamental beginning” of law and create the basis for the legal development of both the relevant spheres and the state as a whole. The normativity of the principles is manifested in the fact that they are either enshrined in normative legal acts, or are a guideline for the improvement of the legal system and regulatory framework through their introduction. The interaction of executive authorities, local self-government and juvenile prevention in the field of juvenile delinquency is a management interaction that is also based and carried out in accordance with certain legal principles. As a scientific category, they define baselines and theoretical ideas that reflect the objective patterns of government activity and form the basis of their activity. The principles are interconnected and have a consistent system and are universal. Their universality is manifested in their unity and in the presence of the general foundations of the ideological, semantic content of law. The system of principles of law is a certain single entity whose components are interdependent, with each principle interacting with the other and having its own peculiarities and characteristics. The article describes the notion of “principles”, their main characteristics. The article also offers a basic list, which is not exhaustive, but from the point of view of achieving the most significant result, the most important are: the rule of law, legality, unity of goals and objectives, scientific, publicity and awareness, democracy, equality, planning, the principle of systematic, mutual responsibility, continuity. Of course, the division of principles into major and minor ones is more or less irrelevant, but it is possible to note the principles that give the highest efficiency and effectiveness on a daily basis. Given the specifics and characteristics of the legal principles, authorities can build work so that its effectiveness is maximized and the number of crimes committed by minors is reduced.

Key words: scientific, publicity, scientific category, normative acts, administrative direction.